

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Олександр Костенко,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач відділу проблем кримінального
права, кримінології та судоустрою
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького
Національної академії наук України

Олена Бусол,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
відділу проблем кримінального права,
кримінології та судоустрою
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького
Національної академії наук України

УДК 343

Концепція протидії корупційній злочинності в Україні потребує нових підходів: основні тези

Український Парламент законодавчо забезпечив механізми боротьби з таким небезпечним явищем як корупція. Створено і Національне антикорупційне бюро, і Національне агентство з питань запобігання корупції, і Національну раду з питань антикорупційної політики. Проте, розрахунок на вирішення проблеми лише шляхом створення спеціалізованих антикорупційних органів є, на

нашу думку, перебільшенням. За нашими науковими дослідженнями [1, 2], наявність антикорупційних органів не є вирішальним фактором у системі протидії корупційним злочинам. Не можна також говорити про переваги одного типу спеціалізованого інституту у протидії корупції серед інших. Доведено, що існує пряма залежність між рівнем заробітної плати державних службовців, а якщо

брати ширше – і загалом економічним рівнем розвитку країни та ступенем корупції в ній – чим вищий такий рівень, тим нижчий рівень корупції. Лише частково дієвим заходом протидії корупційній злочинності є наявність кримінальної відповідальності за такі злочини.

Слід зазначити, антикорупційна політика України в сучасний період характеризувалася формальним підходом, декларативністю, непослідовністю, зволіканням з прийняттям законів, заполітизованістю. Загальною тенденцією еволюції корупційних відносин в Україні у період незалежності держави є поступове перетворення їх форм до олігархічної моделі. Вибори Президента України в 1999 р. і всеукраїнський референдум серед громадян з приводу реформи системи державного управління в 2000 р. фактично ознаменували завершення процесу олігархізації України. Політиками ініціатива з проведення референдуму була охарактеризована як намагання олігархів зберегти владу. Політичними гравцями стали не партії, а олігархічні групи, які протягом 90-х років структурно змінилися і набули легітимізації «згори». За оцінками західних експертів, за дослідженням М. І. Карліна (2007 р.) [3], економіку України контролюють близько десяти кланів (фінансово-промислових груп) або близько 100 «олігархів». Між ними йдуть постійні «змагання» за наближеність до представників верхніх щаблів влади. Деякі з олігархів претендують на вищі посади в державі. Таке становище характеризує закон К. Ерроу, згідно з яким при незрілій демократії політичні рішення щодо використання бюджету завжди будуть неефективними, якщо є більше двох альтернатив його використання [3].

Проявом «залізного закону олігархії» в організаціях та суспільстві в цілому є виокремлення керівної меншості (еліти) [4]. Тож згідно з цим законом суспільством фактично керує саме олігархічна група. При цьо-

му спостерігається відсутність демократії у державі або вона є недоцільною, зважаючи на недосконалість правової культури громадян. У незалежній Україні свої правила гри завжди встановлювали декілька найвпливовіших партій, які тривалий час існували у парламенті у складі групи чи фракції, проводили власні закони, лобіювали власні інтереси [5]. Типовим для такого олігархічного угруповання є наявність власних (підконтрольних) друкованих видань, телеканалів, що дозволяє здійснювати вплив на певні політичні структури з метою вирішення інтересів власника. Олігархізація політичної влади в Україні є однією зі специфічних форм організованої корупційної злочинності. Специфіка полягає в тому, що для олігархізації характерно наявність так званої «політичної еліти», яка бере на себе функцію управління масами у державі завдяки пасивності, недосконалості політичної культури громадян. Наявна проблема порушення законів моралі у вигляді різноманітних політичних виглядів унеможливорює розвиток демократії та сприяє поширенню корупційної злочинності [2].

Сьогодні в Україні спостерігається зростаюча кількість громадських ініціатив, зокрема створення різних форумів, інших заходів з протидії корупції. Проте, як правило, такі ініціативи інспіровані самими олігархами, що мають вплив на політичні процеси, для створення, з одного боку, видимості демократичної держави, а з іншого – спрямування потенціалу суспільної активності громадян у потрібне русло. Це й надає можливість олігархам реалізовувати абсолютну політичну владу.

В Україні є приклади існування громадських суспільних організацій, які насправді не здійснюють боротьбу з корупцією, а переслідують свої корисливі (політичні, бізнес) цілі під гаслом боротьби з корупцією, підтвердженням чому є виступи експертів на круглому столі «Кращі практики участі громадянського суспільства в

реалізації антикорупційної політики в країнах Східного партнерства ЄС», проведеному 16 листопада 2011 р. Українським інститутом публічної політики у м. Києві [1]. При цьому слід констатувати, що в Україні резерв впливу громадських організацій у протидії корупційним злочинам слабо використовується державою з ініціативи самої держави. Однією з причин активізації громадського руху в 2014 р., який почасти не могли контролювати олігархи, є певне підвищення рівня політичної культури громадян за період розбудови незалежної України – виросло нове покоління громадян з ідеологією, що відрізняється від ідеології, яка панувала за радянських часів, близькість та доступність відвідування та навчання української молоді в європейських країнах, яка має можливість порівняти прозорість процедур та виконання законів у цих державах з тотальним і безкарним порушенням законодавства високопосадовцями всіх гілок влади в Україні [1]. Показовим прикладом зазначеного безчинства є функціонування судової системи, основною проблемою якої є корупція, про що наголошував Д. Байден, виступаючи в українському Парламенті наприкінці 2015 року [6].

За результатами експертного опитування на тему «Оцінка концепції судової реформи», яке проводилося Міжнародним центром перспективних досліджень 1 червня – 15 вересня 2015 р., прогнозовано виявилось, що трьома основними проблемами судової системи є корупція, вплив влади на судові процеси, а також вибіркове правосуддя. Фахівці з правових питань із різних регіонів України вважають, що концепція є «не зовсім правильною» (35%), 25% стверджують, що вона повинна проводитися інакше, а 40% експертів взагалі не розуміють, як вона проводиться. При цьому більшість фахівців вважають, що реформа буде продовжуватися дуже довгий час і не закінчиться в найближчі роки. 77%

опитаних експертів впевнені, що влада, всупереч своїм заявам, не дослухається до думки громадськості у питанні реформування судової системи [7]. Між тим, впродовж останніх десяти років рівень корумпованості судової гілки влади демонстрував тенденцію постійного зростання та на 2015 р. досяг критичної позначки, що негативно впливає на ефективність функціонування судової системи, підриває довіру громадян до судових органів і, загалом, знижує ефективність боротьби з корупційною злочинністю [1].

Так на чому слід сконцентрувати зусилля держави у протидії корупційній злочинності? Сьогодні у суспільній думці переважає позиція щодо необхідності якнайшвидшого і ефективного реформування системи правосуддя, оскільки вона «вражена корупцією», несе загрозу державності України, її національній безпеці. Вбачається, що одним із способів уникнути такого розвитку ситуації як всім відомі події на Майдані, є проведення повноцінної судової реформи за європейськими стандартами. Вже ясно, що суди повинні бути незалежними від політичної влади, а суддівський корпус потребує оновлення. При цьому люстрація суддівського корпусу є потрібною умовою і відправною точкою протидії корупції в судових органах України. Про те, що «люстрація» є важливою передумовою нормального розвитку держави, свідчить також той факт, що у свій час перший президент Росії Б. Єльцин назвав прорахунком влади не проведення «люстрації» за наявної можливості змінити існуючу систему. Сьогодні Україна стоїть перед таким самим ризиком [8].

Восени 2015 р. Україна направила до Венеціанської комісії (ВК) два проекти судової реформи. Один з них підготовлений Конституційною комісією при Президенті України, другий – суспільною організацією «Реанімаційний проект реформ». ВК в цілому позитивно оцінила прагнення української сторони щодо реформи

судочинства. Позитивні відгуки експертів Венеціанської комісії отримали такі пропозиції як: позбавлення права Верховної Ради України призначати суддів, скасування 5-річного випробувального терміну для молодих суддів і скасування «порушення присяги судді» як підстави для звільнення, проведення реформи Генеральної прокуратури України і позбавлення прокуратури функції нагляду. При цьому ВК виступила проти альтернативної концепції судової реформи, що передбачає звільнення всіх суддів. Цю ідею підтримує Кабінет міністрів України і низка народних депутатів. Слід зазначити, що питання люстрації судового корпусу не є єдиним питанням судової реформи. Необхідно переробити і інші положення законодавства, які стосуються судової реформи. Наприклад, як вважає й зокрема заступник голови правління Центру політико-правових реформ Р. Куйбіда, потрібно зменшити вплив Президента України на судову владу. Поки що аналіз відповідних нормативно-правових актів свідчить, що кар'єра судді в плані переведення на інші посади залежить від рішення голови держави. Крім того, залишається той самий механізм призначення Генерального прокурора України, кандидатуру якого вносить Президент України [9]. Згідно Конституції України, прокуратуру України очолює Генеральний прокурор України, який призначається на посаду та звільняється з посади за згодою Верховної Ради України Президентом України. Згідно Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» скасування постанов слідчих та прокурорів Національного антикорупційного бюро України може бути здійснено лише Генеральним прокурором України. Спір про підслідність у кримінальному провадженні, яке може належати до підслідності Національного антикорупційного бюро України, вирішує Генеральний прокурор України або його заступник. При такій схемі вбачаються коруп-

ційні ризики, зокрема, можливість тиску Генерального прокурора на органи слідства Бюро. Очевидно, що НАБ України повинно бути незалежним від інших політичних впливів. Є питання і до створення в структурі Генеральної прокуратури України спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Чи не повертаємося ми до попереднього досвіду, коли майже у кожному державному органі були створені антикорупційні підрозділи, які, до речі, виявилися неефективними? Чи не свідчить це про певну втрату автономності Національного антикорупційного бюро? Для правильного вироблення подальшої стратегії функціонування НАБ України слід також чітко відповісти на питання – як вплине на об'єктивність розслідування корупційних діянь Національним антикорупційним бюро те, що в технічному плані цей орган вимушений спиратися на Службу безпеки України?

30 вересня 2015 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України у сфері державних закупівель щодо приведення їх у відповідність з міжнародними стандартами та вжиття заходів з подолання корупції». І як заявив Президент України П. Порошенко, цей закон дозволяє негайно отримувати вже практичні результати боротьби з корупцією [10]. Проте, як показав досвід, багаточисельні закони щодо регулювання державних закупівель і раніше анонсувалися як прозорі й ефективні у запобіганні корупційним схемам, але жодним чином не впливали на зменшення корупційних проявів у цій сфері. Тож постає питання, чи стане цей закон винятком?

Вбачається, що у сучасному суспільстві стан масової свідомості визначається об'єктивними умовами життя, зокрема, інформаційно-психологічним впливом на нього, під яким у людей формується відповідний погляд на події та факти. Якщо ці умови не задовольняють суспільство, на нашу думку, протидіяти ко-

рупційній злочинності важко. Саме тому, для успішних реформ підвищення рівня правової культури населення стає першочерговим фактором.

Прикладом успішного впливу на антикорупційну свідомість громадян у Сінгапурі є застосування урядом принципу «все мусить бути найкращим», який був зведений у ранг державного пріоритету. Так, одним із перших кроків Прем'єр-міністра Сінгапуру Лі Куан Ю, з метою залучення інвесторів, було прийняття програми «Чисте місто». Уряд Сінгапуру, за нестачі коштів на створення повної інфраструктури, використав найдешевший ресурс – інтелектуальні зусилля. Наприклад, просте озеленення міста. Вважається, що це формує позитивне ставлення у іноземців, мотивує жителів та довіру до держави. Отже, тепер кожен сінгапурець упевнений, що його місто – найкраще в світі, а жити та працювати у ньому надзвичайно приємно, тому є стримуючим фактором від еміграції жителів за кордон. Наступний приклад – державна компанія «Сінгапурські авіалінії», яка створила в аеропорту психологічно комфортну атмосферу – у ньому не існує практики обшуків осіб та багажу, працює новітня охоронна система, все коректно й упорядковано, обладнано сучасною технікою. Нині, коли інвестиційні витрати окупилися, Сінгапурський аеропорт є одним із найсучасніших і найкомфортабельніших аеропортів світу, обладнаний для цілодобових польотів у будь-яких погодних умовах. Таким чином, держава забезпечила найсприятливіший клімат для того, щоб інвестиції йшли в країну не лише на глобальному економічному рівні, а й на рівні психології кожного окремого інвестора.

Особливу роль у подоланні корупційних проявів відіграє освіта та виховання громадян, що спрямовані на формування в них впевненості в майбутньому. Так, наприклад, у Сінгапурі до служби у Збройних Силах призивалися найрозумніші студенти за 8-річним контрактом. За цей пері-

од вони навчалися 2-3 рази за кордоном. Спочатку це було спеціальне навчання на військового фахівця, потім – штабне та командне навчання в Сполучених Штатах або Великій Британії, а після того – курси ділового (МВА) або державного (МРА) адміністрування в Гарварді чи Стенфорді. Після 8-річного терміну служби офіцеру надавався вибір: або йти в державне правління, або в приватну сферу, або ж лишатися на військовій службі. Таким чином було сформовано еліту, яка ввїбрала в себе найкращі світові знання, військову дисципліну і працювала на державу. Зараз практично кожен мешканець Сінгапуру вільно володіє англійською. А це дало суттєвий стрибок у міжнародному бізнесі та підвищило конкурентноздатність Сінгапуру у світі.

В Грузії велике значення надається просвітницькій діяльності, створенню та показу тематичних мультфільмів на тему корупції, запровадження антипрізвів для корупціонерів в певних сферах, «ревізій» законодавства. Тож одним із інструментів, що можуть використовуватися для формування антикорупційної громадянської культури є ЗМІ.

Розглядаючи Сінгапурську антикорупційну стратегію, як досвід для інших країн, необхідно зазначити, що Україні, при запозиченні такого досвіду, слід орієнтуватися на особливості злочинності в своїй державі.

Слід констатувати, що основні антикорупційні доктрини, прийняті в Україні в сучасний період як не давали, так і не дають відповіді на питання – яким чином слід діяти, аби радикально мінімізувати корупційну злочинність в країні. Тож ключовим питанням в виробленні стратегічних підходів до протидії корупції є питання, які соціальні чинники і суб'єкти повинні відігравати провідну роль у цьому процесі – спеціалізовані органи по боротьбі з корупцією, правоохоронні органи, інститути громадянського суспільства, окремі громадяни. За нашою концепцією,

суб'єктами протидії корупційній злочинності є не лише особи, наділені адміністративно-розпорядчими функціями та державні службовці, але й пересічні громадяни та юридичні особи. Говорячи про фізичних осіб, у цьому контексті ми розуміємо не обов'язок людей протидіяти корупції, а їх вільне волевиявлення здійснювати таку протидію. Це й повинно стати концептуальною ідеєю протидії корупційній злочинності в Україні, яка дозволить будувати дієву стратегію вирішення зазначеної проблеми.

Громадяни мають активніше долучатися до формування державної політики у сфері протидії корупції. Громадські організації повинні використовувати такі механізми протидії корупції як консультації з громадськістю, участь у робочих групах, круглих столах із представниками органів державної влади, місцевих органів влади, міжнародними, зарубіжними громадськими організаціями, здійснювати громадські експертизи і моніторинги, проводити громадські слухання з питань протидії корупції, а головне – контролювати виконання органами державної влади та місцевого самоврядування Національної антикорупційної стратегії, вносити безперервно (протягом часу дії Стратегії) пропозиції щодо її корегування та доповнення, а також виконання політичних рішень [2].

Слід взяти до уваги положення соціально-натуралістичної концепції права, яка включає систему організаційних, правових, соціально-культурних заходів, спрямованих на створення в суспільстві негативного ставлення до корупції шляхом формування у громадян високого рівня соціальної культури (політичної, економічної, правової, релігійної, наукової тощо) [11].

Наші наукові дослідження дають нам підстави для висновку щодо першочергової ролі антикорупційної культури у протидії корупційній злочинності в Україні, без якої усі інші заходи такої протидії, хоч і є необхідними, але не будуть ефективними.

Формування у суспільстві антикорупційної культури повинно бути поставлено в Україні у державний пріоритет і будуватися на основі позитивного зарубіжного досвіду, з використанням напрацювань вчених з цього напрямку та урахуванням особливостей існування та розвитку українського суспільства. У нормативних актах з формування антикорупційної культури слід закріпити наступні принципи: у системі «чиновник – громадянин» додержання позиції «не брати – не давати»; дотримання політичної культури; закріплення в суспільній свідомості (моральних і етичних норм) антикорупційної поведінки; здійснення подарунків в рамках правил і норм; активне залучення суспільної уваги до корупційних проявів і фактів протидії корупції.

Велику роль тут відіграє антикорупційне просвітництво, здатне сформувати антикорупційну культуру в більшості громадян. Для цього потрібна політична воля, яка спрямована на формування ідеології нетерпимості до корупції, і яка, на нашу думку, і буде вищим проявом правової культури. Просвітницький напрям реалізації концепції передбачає забезпечення роз'яснення населенню негативних тенденцій, що виникають внаслідок корупційних діянь, та їх впливу на суспільне життя. Для забезпечення реалізації даного напрямку необхідна медійна підтримка ЗМІ [2]. Величезну роль у цьому процесі, в умовах тотальної світової інформатизації суспільства, грає використання інформаційних технологій. Щоб зрозуміти масштаби впливу на психіку людини інформації, згадаємо яких успіхів досягла у цьому Російська Федерація, по суті, ставши переможцем в інформаційній війні з Україною у зв'язку з загостренням міжнародних відносин цих країн після анексії Криму та підтримки бойовиків Російською владою на Донбасі. Згадаємо також часи залізного лаштунку в СРСР, коли людям з дитинства насаджувалася комуністична ідеоло-

гія з усіма очікуваними наслідками. Якщо застосувати таким чином ЗМІ для протидії корупційній злочинності, можна виховати покоління людей, у правовій свідомості яких немає місця корупції. По суті, мова йде про зміну менталітету, вплив якого має основне значення, що вже доведено вченими. Наприклад, загальновідомо, що в країнах Південної Європи, зокрема Данії, корупція не розповсюджена саме з менталітету нації – віра, яку громадяни сповідують (протестантизм), не дозволяє красти.

Отже, виокремимо головні напрямки протидії корупційній злочинності в Україні. Для вироблення ефективної державної політики протидії корупційній злочинності має бути побудовано концепцію комплексного впливу на прояви корупції, яка, серед іншого, включає: проведення повноцінної судової реформи; - забезпечення кримінальної юстиції ефективними антикорупційними методиками; заходи, спрямовані на зменшення негативного інформаційного впливу олігархії на суспільне життя українців, зокрема через збільшення державних телеканалів, радіо, ЗМІ; безперервну інформаційну кампанію у суспільстві щодо антикорупційної поведінки її членів; підвищення рівня правової культури громадян; зменшення втручання держави в економіку, підвищення заробітної плати державним службовцям, іншим працівникам бюджетних організацій; наукове супроводження вироблення і реалізації державних заходів протидії корупції в Україні. Необхідною і ключовою умовою виконання цих заходів є політична воля керівництва держави. В руках громадян України – інструменти до того, щоб зробити корупцію не вигідною для кожного окремого індивідуума. Нобелівський лауреат Г. Беккер

виходив з того, що злочинці – не психопатичні особи і не жертви соціального впливу, а раціональні люди, поведінку яких можна передбачити у разі застосування до них певних обмежень, зважаючи на можливості, які вони мають. Тож вибір ними кримінальної поведінки слід сприймати як інвестиційне рішення в умовах ризику та невизначеності. Тому рівень корупційної злочинності залежить від співвідношення користі, яку індивідуум отримує від вчинення злочину, та витрат на його вчинення. Він визначатиметься різницею доходів від легальної і нелегальної діяльності, вірогідністю бути спійманим та засудженим, ступенем тяжкості покарання тощо. Якщо коротко, то в основі моделі Г. Беккера лежить простий принцип: злочин буде вчинений, якщо він вигідний злочинцю [12]. Отже, під контролем громадянського суспільства слід розробити та прийняти такі закони, щоб користь від вчинення корупційного злочину для порушника була мінімальною.

Кінцевим результатом реалізації запропонованих концептуальних положень протидії корупційній злочинності повинно стати формування нової генерації членів суспільства, що виявляється в позитивній динаміці зростання рівня їх антикорупційної самосвідомості, мінімізація проявів корупційних діянь, зниження рівня корупційної злочинності в Україні. Таким чином, досягнути мінімізації корупційної злочинності в Україні можливо лише у поєднанні законодавчих заходів, які передбачають, зокрема створення спеціалізованих органів з протидії корупції, кримінального судочинства, з просвітницькими методами, що мають на меті підвищення соціальної культури громадян.

Список використаних джерел

1. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : монографія / О. Ю. Бусол. – К. : Ін Юре, 2014. – 564 с.

2. *Бусол О. Ю.* Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Бусол Олена Юріївна. – К., 2015. – 479 с.

3. *Карлін М. І.* Фінансова система України [Електронний ресурс] / М. І. Карлін. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/102819-132-osnovn-napryami-zabezpechennya-fnansovo-bezpeki-ukrani.html>

4. *Сутність «залізного закону олігархії» Р. Міхельса і специфіка його прояву в незалежній Україні* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://viz.at.ua/news/1_sutnist_zaliznogo_zakonu_oligarkhiji_r_mikhelsa_i_specifika_jogo_projavu_v_nezalezhnij_ukrajini/2013-06-17-633

5. *Хрущ Т.* Як зупинити олігархізацію влади [Електронний ресурс] / Т. Хрущ. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=155828&mainlang=ukr>

6. *Виступ* віце-президента США Джо Байдена у Верховній Раді (08 грудня 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.5.ua/video/Vystup-vitseprezidenta-SShA-Dzho-Baidena-u-Verkhovnii-Radi-povne-video-100645.html>

7. *Оцінка* концепції судової реформи / Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [icps.com.ua>assets/uploads/images/files...sr.pdf](http://icps.com.ua/assets/uploads/images/files...sr.pdf)

8. *Люстрація: как у них и почему не у нас* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.trust.ua/news/91733-lyustraciya-kaku-nih-i-pochemu-ne-u-nas.html>

9. *Дехтяренко А.* Эксперты недовольны ходом проведения судебной реформы в нашей стране [Електронний ресурс] / А. Дехтяренко. – Режим доступу: <http://apostrophe.com.ua/article/politics/judiciary/2015-09-23/plohaya-i-prohodit-nepravilno-chem-zakonchitsya-sudebnaya-reforma-v-ukraine/2296>.

10. *Президент: Антикорупційний закон у галузі держзакупівель – це потужна зброя проти корупціонерів* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/prezident-antikorupcijnij-zakon-u-galuzi-derzhzakupivel-ce-p-36023>.

11. *Костенко О. М.* Культура і закон у протидії злу / О. М. Костенко. – К. : Атіка, 2008. – 352 с.

12. *Becker G.* Crime and Punishment: An Economic Approach. Journal of Political Economy / G. Becker . – 1968. – vol. 76. – № 2.

Костенко О. М., Бусол О. Ю. Концепція протидії корупційній злочинності в Україні потребує нових підходів: основні тези

У статті викладені основні тези щодо потреби нових підходів до реалізації концепції протидії корупційній злочинності в Україні. Акцентовано, що основні антикорупційні доктрини, прийняті в Україні у сучасний період, не дають відповіді на питання – яким чином мінімізувати корупційну злочинність в державі. Розрахунок на вирішення проблеми лише шляхом створення спеціалізованих антикорупційних органів є помилковим. Ключовим у виробленні стратегічних підходів до протидії корупції є питання, які суб'єкти повинні відігравати провідну роль у цьому процесі – спеціалізовані органи по боротьбі з корупцією, правоохоронні органи, інститути громадянського суспільства чи окремі громадяни.

Ключові слова: корупційна злочинність, корупція, концепція протидії корупційній злочинності, стратегічні підходи до протидії корупції.

Костенко А. Н., Бусол Е. Ю. Концепция противодействия коррупционной преступности в Украине требует новых подходов: основные тезисы

В статье изложены главные тезисы относительно потребности новых подходов к реализации концепции противодействия коррупционной преступности в Украине.

Акцентируется, что основные антикоррупционные доктрины, принятые в Украине в современный период, не дают ответа на вопрос – каким образом минимизировать коррупционную преступность в государстве. Расчет на решение проблемы лишь путем создания специализированных антикоррупционных органов является ошибочным. Ключевым в выработке стратегических подходов к противодействию коррупции является вопрос, какие субъекты должны играть ведущую роль в этом процессе – специализированные органы по борьбе с коррупцией, правоохранительные органы, институты гражданского общества или отдельные граждане.

Ключевые слова: коррупционная преступность, коррупция, концепция противодействия коррупционной преступности, стратегические подходы к противодействию коррупции.

Kostenko O., Busol O. The concept of counteracting corruption crime in Ukraine requires new approaches: the main theses

The article presents the main theses on the necessity of new approaches to implementing the concept of counteracting corruption crime in Ukraine. It was emphasized that the main anti-corruption doctrine, adopted in Ukraine in the current period, do not answer the question - how to minimize corruption crime in the state. Relying on solving the problem by creating specialized anti-corruption bodies is incorrect. The key in the development of strategic approaches to counteracting corruption is the question what subjects should play a leading role in this process - specialized bodies to combat corruption, law enforcement bodies, civil society institutions or individuals.

Key words: corruption crime, corruption, counteracting corruption crime concept, strategic approaches to counteracting corruption.